

Скринник Н. О., студ.;
Жидкова Т. В., канд. техн. наук, доц.
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛИХ МІСТ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Еволюція міст привела як до появи великих міст, так і малих населених пунктів. Малі міста, тобто міста з населенням менше ніж 50 тис. чоловік, відіграють помітну роль як в політичному, так і соціально-економічному житті держави. В них формувалася національна культура, вони є основою прогресу і створення великих виробничих і містобудівних комплексів, є гарантом стабільності держави й суспільства. Малі міста - найчисленніша за кількісним складом група міст, значна частина - це адміністративні центри районів. У них проживає більша частина населення країни, розвиваються різні галузі господарства, тому саме вони повинні бути каркасом системи розвиненої держави, однак, соціально-економічні перетворення останніх років часто проводилися без урахування специфіки малих населених пунктів, що не тільки не сприяло розвитку, а й посилювало кризові явища.

Згідно із затвердженою Законом України, Генеральною схемою планування території України виділяються наступні типи малих міст:

- міста, прилеглих до центрів систем розселення;
- міста, що мають значні рекреаційний та оздоровчий потенціали;
- міста, що мають значні природний та історико-культурний потенціали;
- міста - центри сільськогосподарських районів;
- монофункціональних міст.

Для вирішення цих проблем прискорити процес децентралізації, створити умови для економічного, соціального та культурного розвитку міст з метою перетворення їх в стійкі та самостійні адміністративні одиниці шляхом використання власних економічних властивостей.

В Україні існують програми для розвитку малих міст. По суті це довгострокові програми. Перший крок в цьому напрямку – створення агентств місцевого розвитку. Їх завдання – розвивати бізнес-середовище, залучати інвесторів.

Окрім загальних проблем, які гостро стоять нині перед адміністрацією малих міст: недостатності фінансових ресурсів, низький рівень залучення інвестицій, міграція молоді, старіння населення, недостатній рівень соціального розвитку, існують і специфічні проблеми, що напряду залежать від наведеної класифікації.

Так, наприклад, розвиток міст, прилеглих до центрів систем розселення, де поширені маятникові міграції, залежить від розвитку ядра і приміського транспорту.

Міста, що мають природні, історико-культурні, рекреаційний та оздоровчі потенціали варто розвивати як центри відпочинку, туризму. Об'єктів, що мали б приваблювати туристичні потоки, які, як відомо, є основною статтею прибутків в багатьох країнах, в Україні безліч. Створення навколо них відповідної інфраструктури й інформаційна підтримка здатні за дуже короткий час підняти економіку міста.

Україна має унікальні сільськогосподарські ресурси, найбільш сприятливі кліматичні умови для розвитку сільського господарства, тому виробництво екологічно чистої продукції може стати потужним важелем зростання економіки міст, що є центрами сільськогосподарських районів. Варто лише збудувати відповідні підприємства харчової промисловості в таких містах. Поява міст прикладання праці знизить ріст безробіття, зменшиться міграція молоді в великі міста, поповниться міський бюджет, що буде сприяти й вирішенню інших проблем – соціального розвитку, розвитку інфраструктури тощо.

Найбільші проблеми виникають у монофункціональних міст, вся економіка яких була пов'язана з діяльністю одного підприємства або кількох споріднених. Припинення діяльності таких підприємств неминуче веде до занепаду міст. Це, насамперед стосується промислових міст, що виникли в радянські часи навколо базового підприємства або видобувної промисловості. Саме це сталося з містами й містечками Донбасу, для яких закриття нерентабельних шахт стало справжньою катастрофою, що й призвело до теперішньої кризової ситуації. Відродження таких міст напряду пов'язано з розширенням або навіть зі зміною містотвірних факторів. Тобто переорієнтацією економіки міста на інші пріоритети.

В районах добувної промисловості прибуток в міський бюджет забезпечується в основному шляхом видобутку і реалізації сировини. Це дозволяє потенційним інвесторам розглядати Україну як сировинний придаток. Необхідно змінити цей імідж. Переробка сировини, і вивіз готової продукції дасть набагато більші надходження в міські бюджети.

Будівництво міжміських індустріальних парків в центрах систем розселення з розвиненою транспортною інфраструктурою, з підприємствами, що забезпечать повний цикл переробки сировини до готової продукції стане потужним важелем розвитку таких міст.

При визначенні перспектив розвитку малих міст слід спиратися на їх функціональне значення, враховуючи зовнішній потенціал розвитку, пов'язаний із загальним розвитком країни, також необхідно брати до уваги позитивні та негативні для розвитку фактори. Місцеві органи влади повинні розробити власну стратегію розвитку, основу на його конкурентоспроможності.